

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з дисципліни: «Економічна теорія»

на тему:

«Інфляція в Україні : аналіз динаміки та факторів впливу»

Студентки II-го курсу групи ЕУП-21

Анісімової І. Ю.

Керівник:

к. е. н., старший викладач Чирак І. М.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка: ECTS _____

Тернопіль 2017

План

Вступ

1. Теоретичні основи інфляції : сутність, причини виникнення, форми та соціально-економічні наслідки.
2. Макроекономічний аналіз динаміки інфляційних процесів в Україні та факторів впливу на них.
3. Механізм реалізації ефективної антиінфляційної політики України з урахуванням зарубіжного досвіду.

Висновки

Список використаних джерел

Зміст

Вступ.....	4
1. Теоретичні основи інфляції : сутність, причини виникнення, форми та соціально-економічні наслідки	6
2. Макроекономічний аналіз динаміки інфляційних процесів в Україні та факторів впливу на них.....	12
3. Напрями антиінфляційної політики в Україні.....	19
Висновки.....	24
Список використаних джерел.....	26

Вступ

Інфляція є процесом знецінення грошових знаків, який є одним із найважчих проявів макроекономічної нестабільності. Серед гострих проблем розвитку сучасної економіки інфляція посідає досить вагомe місце.

Сучасна інфляція - це інфляція 50-х рр. ХХ – початку ХХІ ст., яка носить все більше хронічний характер. За останні роки дефляції практично не було, загальний рівень цін зростає щороку абсолютно у всіх країнах світу. Проблема інфляції для України має як теоретичне, так і практичне значення. У 1991 році Україна буквально занурюється в інфляцію, з якої вона почала виходити лише з початком ХХ ст. Українська інфляція надає можливість уточнити основні теоретичні положення щодо сутності, форм прояву, причин та наслідків, особливостей перебігу інфляції як макроекономічного процесу.

Економічна наука не має єдиного підходу щодо причин, наслідків та основних напрямів боротьби з інфляцією в умовах ринкової економіки. Дослідження причин виникнення та розвитку інфляції, соціально-економічних наслідків є основою наукових робіт багатьох відомих іноземних учених, зокрема Р. Кембелла, Р. Габбарда, Дж. Кейнса, С. Фішера. Дослідженням антиінфляційної політики та інфляційних факторів в Україні займалися В. Федоренко, А. Гриценко, А. Сменковський, Д. Богиня, Т. Волинський, В. Пинзеник, С. Панчишин та ін. Наукові економічні роботи вчених зробили вагомий внесок при аналізі проблем інфляції. Процеси аналізу та дослідження інфляційних процесів в Україні проводяться безперервно з 1991 року, вивчаються причини виникнення інфляції, її динаміка, соціально-економічні наслідки, питання управління і регулювання інфляції.

Актуальність даного дослідження визначається тим, що висока вартість аналізу інфляційних процесів, велика кількість дієвих факторів обтяжують планування правильної монетарної політики. Тому подолання високого рівня

інфляції та його підтримання на сприятливому економічному рівні є головною проблемою економічної політики держави.

Актуальність теми відповідно зумовлює мету наукової роботи - **дослідити динаміку та визначити фактори впливу інфляції в Україні.**

Задля досягнення мети необхідно поставити ряд завдань :

- Проаналізувати динаміку інфляції;
- Визначити суть, причини виникнення інфляції та її соціально-економічні наслідки;
- Дослідити фактори впливу на інфляційні процеси в Україні;
- Розглянути механізми реалізації дієвої антиінфляційної політики в Україні.

Об'єктом дослідження є інфляція як макроекономічне явище. **Предмет** – динаміка розвитку та фактори впливу інфляції на економіку держави.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ І

Теоретичні основи інфляції : сутність, причини виникнення, форми та соціально-економічні наслідки

Інфляція - одна з найтяжчих хвороб економіки XX – XXI століття. Її симптоми виявляються як у ринковому господарстві, виступаючи як підвищення загального рівня цін, так і в економіках, де діють неринкові сили (командно-адміністративні системи та перехідні господарства). В останньому випадку інфляція виявляється у таких процесах як дефіцит товарів, зниження рівня якості товарів та послуг, формування тіньової економіки у державі.

Інфляція (від лат. inflatio – вздуття) – тривале і стійке зростання загального рівня цін, що відображує зниження купівельної спроможності національної грошової одиниці. В економіці інфляція проявляється у вигляді грошових знецінень, дефіциту товарів, послуг, підвищення загального рівня цін на товари, засоби виробництва та послуги, а також девальвацією національної валюти. [2, с. 18]

Інфляція розраховується за формулою :

$$P = \frac{Q_c - Q_p}{Q_p} \times 100\%$$

де P – темп інфляції, Q_p – індекс цін минулого року, Q_c – індекс цін поточного року. [7]

Найбільш поширеним способом вимірювання інфляції є ІСЦ (індекс споживчих цін), розрахований на поточний період з урахуванням базового періоду. Індекс споживчих цін показує зміну вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у попередньому періоді. Пакет споживчих товарів та послуг - це сукупність товарів та послуг, важливих для споживання домогосподарств. Таким

чином, індекс інфляції визначається шляхом вимірювання цін на ті ж товари та послуги у різний час.

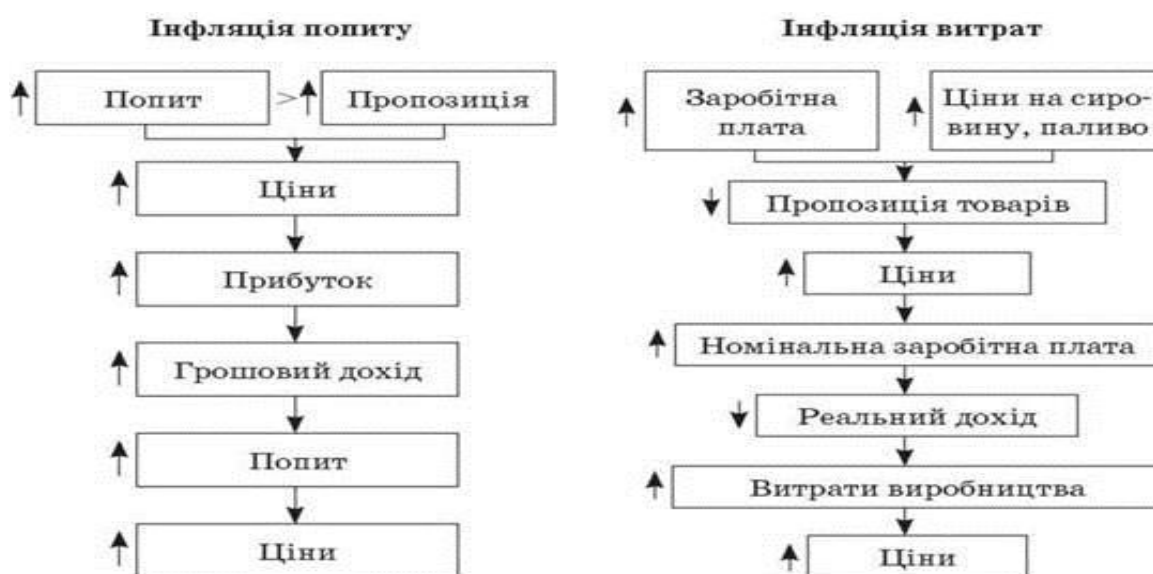
Існує дві ідеї, які визначаються як альтернативи, в концепціях іноземних економістів: попит на інфляцію та інфляційні витрати. Ці поняття досліджують різні причини інфляції.

Інфляція попиту - це дисбаланс між попитом та пропозицією. Можна витратити більше, ніж економіка здатна виробити. Вона може намагатися досягти точки, що виходить за криву виробничих потужностей. Оскільки виробничий сектор витрачає всі наявні ресурси, він не може реагувати на цей уявний попит, збільшуючи фактичний обсяг виробництва. З цієї причини надмірний попит викликає збільшення реального обсягу виробництва та інфляції попиту.

Інфляція може також відбутися внаслідок зміни витрат та пропозиції на ринку. Протягом останніх років, хоч і загальний попит не був вичерпаний, рівень цін був збільшений протягом декількох періодів. Спостерігали періоди, коли обсяг обсягу та зайнятості знизився через збільшення загального рівня цін. [1]

Механізм дії інфляції попиту та витрат зображено на рис. 1.1

Рисунок 1.1

Є багато причин інфляції. Аналізуючи інфляцію в Україні, дослідники розрізняють *наступні причини*:

1. Науково-технічний прогрес постійно рухається вперед, тому протягом багатьох років технічне обладнання дорожчає, а виробництво потребує оновлення. Відповідно, для цього необхідне додаткове фінансування, що призведе до зростання інфляції.

2. Розширення банків за кредитною діяльністю. Якщо масштаби кредитування розширюються у дійсно потрібній сфері економіки, це призводить до збільшення надання кредитних грошей та водночас викликає збільшення платоспроможного попиту.

3. Надмірні інвестиції в деякі сектори економіки, а в решту - нестача інвестицій призводить до перевиробництва деяких товарів та відсутності інших. З цієї причини існують диспропорції в економічній системі та в галузі обігу грошей.

4. Дисбаланс доходів та витрат. У даному випадку виникає дефіцит бюджету, що зумовлює збільшення грошової маси за рахунок виробництва нових банкнот.

5. Недостатнє вирішення державного управління грошовими потоками, як у методологічному, так і в прикладному аспектах. Це призводить до того, що фінансові дії на внутрішній практиці не будуть розглянуті практично. Така ситуація призводить до незнання найважливішої динамічної частини бізнесу і створює серйозні проблеми з необгрунтованим та хаотичним управлінням, загостренням проблеми неплатежів у державі.

Теорія інфляції пояснює збільшення цін на такі фактори через зростання витрат, що зумовлює збільшення витрат на одиницю продукції. Вартість одиниці випуску - це середня вартість виробництва певної кількості.

Інфляцію можна відрізнити **за формами прояву**:

- **Відкрита інфляція;**

- **Прихована інфляція** (включаючи падіння інфляції).

Існує реальне збільшення загального рівня цін із відкритою інфляцією, і реально можна обчислити це збільшення залежно від різних показників інфляції.

Прихована інфляція не пов'язана з підвищенням цін, але значним збільшенням дефіциту товару та значним зниженням запасів, а також значним збільшенням депозитів населення в ощадних установах.

За ступенем збалансованості росту цін виділяється:

- **збалансована інфляція;**
- **незбалансована інфляція.**

При збалансованій інфляції спостерігається постійне зростання цін у всіх товарних групах. У випадку незбалансованої інфляції ціни значно підвищуються, в тому числі помітна різниця в різних товарних групах, зміну ціни на готові вироби та виробничі фактори. У той же час деякі продукти можуть не свідчити про зростання цін або навіть зниження цін.

По можливості прогнозування розмежовується:

- **прогнозована інфляція;**
- **непередбачувана інфляція.**

Окрім передбачуваної інфляції, уряд може передбачити та розрахувати параметри інфляції, вживати певні заходи для збалансування цін та зменшення їх негативних наслідків. З непередбачуваною інфляцією уряд не може розрахувати та враховувати всі фактори, що визначають інфляційні процеси.

За темпами зростання рівня цін різняться:

- **поміркована** або **повзуча інфляція** при зростанні цін до 10% річних (нормальна інфляція становить 3-5% річних з зростанням інфляції, аналогічна інфляція в економічно розвинених країнах);

- ціна галопує рік за роком (*стрибкоподібна інфляція*);
- **Гіперінфляція** супроводжується різким зростанням як на рівні цін, так і

протягом горизонту кожного місяця та, як правило, протягом року; економісти вважають, що слід говорити про гіперінфляцію, якщо протягом місяця ціни зростуть на 50% і більше, а в рік - кілька тисяч.

Інфляція має негативний вплив на різні аспекти суспільного та економічного життя держави. Розглянемо головні соціально-економічні наслідки високого рівня інфляції.

1. Населення скорочує свої реальні доходи, коли рівень номінального зростання доходів нижчий, ніж рівень інфляції. Це стосується, перш за все, людей, які отримують фіксований дохід (державні посадові особи, пенсіонери та інші люди, які проживають за рахунок соціального забезпечення). Ми втратили реальні доходи та працівники у депресивних секторах, які не могли дозволити собі збільшити остаточну зарплату пропорційно зростаючим цінам. Навпаки, працівники прогресивних галузей мають можливість збільшити номінальну заробітну плату пропорційно інфляції або швидше.

2. Амортизація фінансових активів. При інфляції реальна вартість основних засобів (накопичувальні депозити, облігації тощо) зменшується. Як правило, майже всі фінансові активи отримують прибуток у вигляді відсотків. Але якщо рівень інфляції перевищує процентну ставку, реальна вартість зменшується.

3. Порушення відносин між кредиторами та позичальниками. Позичальники (дебітори) виграють від інфляції, а позикодавці (кредитори) програють. Причиною цього є те, що в умовах інфляції позичальник отримує кошти за купівельну спроможність і повертає за нижчі заробітки. Наслідки непередбаченої інфляції згубно позначаються на відносинах між позичальниками та покупцями. Прогнозована інфляція може розглядатися кредитором за допомогою адекватної індексації процентних ставок. Однак, якщо фактичний рівень інфляції перевищує очікуваний, кредитор втрачає частину реального доходу для боржника.

4. Скорочення інвестиційної мотивації. Як відомо, інвестиційні фонди вкладаються протягом тривалого періоду часу, в якому може змінитися прибутковість економічної ситуації та капіталу. Одним із показників економічної ситуації є інфляція. Якщо інфляція зростатиме за поточний оборот за кілька років, прибутковість вкладених інвестицій може фактично зменшитися. З цієї причини інвестиційні стимули для підприємств зменшуються в нестабільних інфляційних умовах, які не підлягають оцінці.

5. Перерозподіл доходів між приватним сектором та державою. В умовах інфляції є декілька способів перерозподілу доходів домогосподарств на користь держави. Найголовніше, інфляція обумовлена реальною вартістю грошей або зниженням купівельної спроможності. Отже, домогосподарство має деякі втрати, зменшивши реальну вартість грошової вартості (ціна акцій). Ці втрати - податкова інфляція, яку держава представляє як експортера грошей. [15]

РОЗДІЛ II

Макроекономічний аналіз динаміки інфляційних процесів в Україні та фактори впливу на них

Для будь-якої національної економіки інфляція - це небезпечний процес, який негативно впливає на фінансово-економічну систему. Інфляція - це переповнення зони обігу, коли не вистачає товарної маси, надлишок грошової маси викликає знецінення валюти. Це проявляється у вигляді росту цін на товари та послуги, які не обумовлені підвищенням якості, іншими словами, відбувається знецінення грошей.

В економічній науці є декілька поглядів на суть і причини інфляції. У вітчизняній науці та в керівних колах України сьогодні це явище вважають грошовим феноменом, пов'язаним із надмірним випуском грошової одиниці. З цієї причини боротьба з цим здійснюється в напрямку адміністративного скорочення випуску грошової маси. Проте жорстка стриманість зростання грошової маси не могла вплинути на ситуацію в економіці, яка б призвела до поглиблення системної кризи. [14, с. 16]

В українській економіці інфляція з'явилася у період існування СРСР у 50-60-тих роках ХХ ст. разом із різким зниженням продуктивності суспільного виробництва. Проте вона мала прихований характер, виявлялася у товарному дефіциті та великій різниці в цінах: кінцева продукція була дешевою, а сировина дорогою. Чіткий сплеск інфляції відбувся у січні 1992 року. Відтоді інфляційний процес почав швидко зростати.

За даними Держкомітету статистики України, індекс інфляції в період з 1992-2017 характеризується такою динамікою (табл. 2.1). [5]

Таблиця 2.1

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>За рік</i>	2100	10256	501	281,7	139,7	110,1	120,0
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>За рік</i>	119,2	125,8	106,1	99,4	108,2	112,3	110,3
	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013
<i>За рік</i>	111,6	116,6	122,3	112,3	109,1	99,8	100,5
	2014	2015	2016	2017			
<i>За рік</i>	124,9	143,3	112,4	110,2			

Проаналізуємо основні історичні періоди.

1992–1994 рр. - період високої інфляції та гіперінфляції. У даному періоді найбільш значний вплив на рівень цін зумовило зростання об'єму грошового агрегату в економіці, при цьому лаг його впливу на рівень цін складав 2–4 місяці.

1995-1996 - основний період інфляції. З часом темпи зростання грошової маси знизились, проте інфляція була досить високою. На даному етапі збільшується роль інших чинників впливу на рівень цін, наприклад, курс обміну валюти.

1997 - серпень 1998 р. Відносно низький період інфляції. Валютний курс гривні до долара США може бути знехтуваний (виняток - лютий 1998 року, коли відбулася девальвація гривні на рівні 4,7% протягом місяця). Зростання грошової маси відбулося дуже швидко – відповідно це становило 44,6% в 1997 році і 9,7% за 8 місяців 1998 року, що створило інший інфляційний потенціал.

Вересень 1998 - 1999 рр. – високий рівень інфляції. Девальвація гривні спричинила невизначеність ситуації курсу обміну внаслідок кризи 1998 року, і, крім девальвації гривні, головним чинником стали негативні очікування населення щодо майбутнього розвитку ситуації в економіці молодій державі. Видатки на іноземну валюту перекрыли доходи від реалізації практично у 2 млрд. національної одиниці.

У 2000 році експорт товарів та послуг збільшився на 18,8%, до 18,1 млрд. дол., тоді як імпорт склав 18,2% та 15,3 млрд. дол. відповідно. Однак, не зважаючи на позитивні зрушення, що відбулися протягом другого кварталу та протягом 2002 року, економіка значно сповільнилася до 105,2%. Не зважаючи на те, що в країні була дефляція на 99,4%, через монетарну політику та високий баланс виплат (понад 3 млрд. дол. на рік), що нейтралізували можливу інфляційну хвилю.

З початку 2003 року уряд розпочав "війну з дефляцією", що призвело до рівня 108,2% у споживчих цінах. Протягом року дефіцит бюджету сягнув 2% валового внутрішнього продукту, що насправді у листопаді стало однією з причин кризи ліквідності банків. Оскільки попит на метал зростає, світові ціни ростуть, металургійні продукти в середині країни також додають динамічності до темпів інфляції.

З 2006 року інфляція в країні почала зростати і досягала 11,6%, 2007 рік - 16,6% , 23% у 2008 році, ІСЦ у 2008 р. - 22,3%, індекс цін виробників промислових товарів - 123%. Важливо звернути увагу на те, що інфляційні процеси до 2008 року супроводжувалися стабільним курсом гривні щодо сталих світових валют, а кінець 2008 року відзначився обвалом курсу гривні та кризою фінансово-банківської системи. Україна мала найбільш негативні соціально-економічні показники у порівнянні з іншими країнами, що супроводжували інфляцію 2008 року на 22,3% проти 16,6% 2007 року; негативне сальдо зовнішньої торгівлі; потік капіталу; валютні борги, які підвищили попит на іноземну валюту, мали тиск на курс гривні. Ще одним фактором, що прискорює інфляційну динаміку, є швидкий розвиток кредитування, що у квітні 2008 року складало 74,7% на річній основі.

У 2009 році спостерігався сталий напрямок до зниження інфляції (від 22,3% до 12,3%). Головним чинником стало зниження світових цін на ринках товарів, що у свою чергу створило великий негативний розрив ВВП на початку року, було стиснення внутрішнього та зовнішнього попиту. Додатковими чинниками, що обмежили інфляцію, стали високий врожай поточного року, адміністративні регулювання деяких тарифних цін і послуг, які не відповідали зобов'язанням, які

взяв Уряд за встановлення цін та тарифи на відповідному рівні. Тим не менш, інфляція не суттєво зменшилась через стимул фіскальної політики в першій половині 2009 року та девальвації цін гривні, що мала важливий ефект як наприкінці 2008 року, так і за дев'ять місяців 2009 року. Додатковим фактором, який заважав інфляції знижуватись, були високі інфляційні очікування, які виникли внаслідок високого рівня невизначеності політичної та економічної ситуації в державі, особливо тому, що довіра до банківського сектора перетворилася повільно відновлювалась, з великим дефіцитом бюджету та відсутністю джерел його покриття. [3, с. 13]

2010 року вперше в Україні одночасне зростання ВВП перевищило бюджетну оцінку, а рівень інфляції був нижчим від прогнозів, фактичний показник був кращим на рівні 4% (інфляція з прогнозом 13,1% становила 9,1%). Вперше з 2003 року річна інфляція знизилася до одностороннього рівня. Це відбулося через зменшення темпів росту ІСЦ унаслідок корекції цін на окремих продовольчих ринках та застосування адміністративного впливу для обмеження майбутнього росту цін. Причиною падіння індексу цін виробників було здешевлення виробництва електроенергії, води та газу. Органи місцевого самоврядування утримались від наступного збільшення тарифів на комунальні послуги, очікуваного громадськістю, сповільнення зростання адміністративної складової неосновної інфляції, а повільне відновлення кредитного циклу також стримувало тиск інфляції.

Індекс споживчих цін (вперше з 2002 р.) знизився на 0,2% у 2012 році, під час періоду, коли спостерігалась тенденція зниження інфляції в 2011-2013 роках. Головним фактором низхідної динаміки ІСЦ у 2012 році внаслідок зниження високопродуктивних поставок овочів і фруктів в 2011 році стало зниження цін на продукти харчування на 2,9% через високий рівень пропозиції вітчизняного продовольчого ринку. Це призвело до скорочення витрат на сировину на 4,6%. Значний вплив на зниження інфляції також стримування цін на послуги, які

регулювались адміністративно. Варто підкреслити, що інфляцію в Україні 2013-2016 рр. можна поділити на дві фази:

- Швидкий перехід інфляції 2014-2015 рр. до гіперінфляції зумовлений, з одного боку, втратою економічно важливих регіонів і неефективною політикою держави, що призвело до зниження темпів зростання виробництва та його низької ефективності, а друге - збільшення державного дефіциту із зменшенням доходів та його збереженням у попередньому стані, збільшення державних витрат. У результаті чого, через брак інвестицій також, утворилася безперервна емісія, тоді як річний рівень інфляції у 2014 році становив 24,9%, 2015 - 43,3%.
- зреагувавши на високу інфляцію, уряди та керівництво НБУ своїми адміністративними заходами, боячись неконтрольованої інфляції, яка почала вести до політики стримування. Відповідно, рівень інфляції знизився на 14,2% в 2016 році, що у результаті призвело до зниження темпів економічного зростання. [17]

У 2017 році індекс інфляції змінювався наступним чином (табл. 2.2) [5] :

Таблиця 2

Міс.	січень	Лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень
Інд.	101,1	101,0	101,8	100,9	101,3	101,6	100,2	99,9	102,0	101,2

За даними державного комітету статистики України проаналізуємо динаміку зміни індексу споживчих цін четвертого кварталу 2016-го – перших трьох кварталів 2017-го рр. (схема 2.1) : [5]

Схема 2.1

Індекси споживчих цін на товари та послуги у 2017 році

Таблиця 2.3

	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад
ІСЦ	101,1	101,0	101,8	100,9	101,3	101,6	100,2	99,9	102,0	101,2	100,9
безалк. напої	101,9	101,5	101,1	101,2	102,3	103,3	100,3	99,4	102,0	101,1	100,9
Прод. харч.	102,0	101,5	101,2	101,2	102,4	103,4	100,3	99,4	102,0	101,1	100,9
Хлібопрод.	100,9	102,0	101,5	100,7	100,4	100,2	100,4	100,7	100,9	100,5	101,0
Хліб	101,2	103,3	102,0	101,0	100,8	100,8	100,9	101,4	101,5	101,5	102,3
Макаронні вироби	100,6	100,9	101,1	100,8	100,5	100,2	100,8	100,3	100,8	100,6	100,6
М'ясопрод.	100,9	102,1	101,4	102,4	102,9	104,1	105,1	102,9	103,4	100,8	99,7
Риба	101,2	101,3	99,9	100,2	100,5	99,8	99,6	99,6	99,1	100,1	99,7
Молоко, сир та яйця	101,9	98,9	99,8	97,3	97,5	101,5	98,9	103,3	106,3	105,7	105,3
Молоко	103,3	102,5	100,2	99,4	97,9	98,4	100,2	101,7	102,9	105,5	105,3
Сир	102,4	102,8	102,1	100,7	99,9	99,7	100,1	100,7	101,7	102,8	103,0
Яйця	97,7	83,3	92,7	81,7	86,6	118,3	91,0	118,0	131,0	114,9	111,2
Олія, жири	101,0	101,6	100,8	100,6	100,0	100,6	101,5	101,3	102,9	103,6	102,7
Масло	102,2	103,1	101,2	100,0	99,9	99,5	101,0	101,1	101,6	104,1	103,0
Олія соняш.	100,2	100,7	100,5	100,9	100,0	100,2	99,8	100,1	100,0	99,9	100,8
Інші жири	100,3	100,7	100,3	101,2	100,2	104,1	105,9	104,0	111,2	110,2	105,9
Фрукти	103,9	103,5	105,3	105,3	112,8	113,5	98,6	94,3	99,7	95,4	97,7
Овочі	114,5	102,6	99,8	107,6	116,7	116,4	90,8	78,5	96,6	99,2	99,5
Цукор	100,5	103,3	103,6	101,1	100,3	100,0	99,4	100,2	99,5	94,5	94,1
Безалк. напої	100,3	101,0	100,7	100,9	100,5	100,5	100,4	100,5	100,4	100,4	100,5
Алкоголь, тютюнові вироби	101,2	101,7	101,3	101,3	102,7	102,6	101,6	101,4	102,7	101,3	100,6
Алкоголь	100,7	100,8	100,8	100,7	100,9	100,9	100,5	100,6	103,0	101,3	100,5
Тютюнові вироби	102,1	103,1	102,2	102,4	105,5	105,2	103,3	102,5	102,3	101,4	100,7
Одяг, взуття	95,7	97,2	110,5	100,9	99,0	97,5	95,6	97,6	108,9	102,4	99,3
Житло, вода, ел. енергія, газ, інше	100,3	100,2	105,0	100,5	100,8	100,5	100,6	100,3	100,4	100,5	100,8
Утримання та ремонт житла	100,8	100,7	100,4	100,6	100,4	100,3	100,3	100,7	101,0	100,9	100,7
Водопостачання	100,0	100,3	100,2	103,0	108,0	102,6	101,1	101,7	100,7	102,1	100,3
Каналізація	100,0	100,4	100,3	102,6	105,3	101,6	101,4	101,6	101,0	101,1	100,2
Утримання будинків, прибуд. територій	102,4	102,6	104,4	105,0	104,4	108,9	108,5	100,5	101,5	100,4	101,2
Електроенергія	100,0	100,0	128,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Природний газ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,9	100,1	100,0	100,1	100,1	100,0	100,0
Гаряча вода, опалення	100,2	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	102,3
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка	100,4	100,2	100,1	100,3	100,2	100,0	100,1	99,9	100,7	100,3	100,7
Меблі, предмети інтер'єру	100,4	100,4	100,5	100,3	100,3	100,3	100,3	100,6	101,2	101,2	101,0
Дом. текстиль	99,8	100,7	100,2	100,3	100,2	100,2	99,8	99,7	101,0	100,7	100,2
Побут.техніка	100,7	100,6	99,8	100,3	100,0	100,0	100,0	99,9	100,8	100,5	100,5
Охорона здоров'я	100,6	100,8	100,4	100,5	100,7	100,5	100,5	100,2	100,5	101,0	100,8
Фармац. продукція	100,3	100,5	100,2	100,3	100,6	100,4	100,4	100,1	100,4	101,0	100,8
Амбулпосл.	102,1	102,6	101,1	101,3	100,3	100,9	100,9	100,6	101,0	101,2	101,3
Транспорт	102,7	102,0	100,7	101,4	100,5	99,8	100,0	100,8	101,5	102,4	102,0
Купівля	101,5	100,5	100,2	100,4	100,4	99,8	99,9	100,1	99,8	101,3	100,3

транспортних засобів											
Паливо та мастила	102,8	102,1	100,0	101,2	100,9	99,0	98,9	100,5	102,9	104,4	103,3
Транс.посл.	104,1	103,4	102,1	102,6	100,2	101,2	101,6	101,4	100,6	100,4	101,7
Заліз.пас.транспор	100,7	99,5	103,4	100,9	99,3	103,7	106,8	100,0	97,9	94,5	99,9
Авто. Пастранспорт	104,5	103,7	102,2	102,7	100,4	100,9	101,2	101,6	100,8	101,1	101,9
Зв'язок	100,4	100,5	102,5	102,7	100,1	100,0	99,9	100,0	100,4	100,8	100,9
Тел, телефакс. послуги	100,6	100,6	102,7	102,0	100,2	100,1	100,0	100,1	100,5	101,1	101,3
Відпочинок і культура	100,5	101,3	100,8	100,3	99,7	100,3	100,2	100,0	100,3	100,7	100,2
Аудіо, фото техн.	100,2	100,6	99,9	100,1	99,8	100,2	99,8	99,9	100,0	100,1	100,1
Послуги відпочинку та культури	101,6	104,1	101,5	100,8	100,8	101,1	100,8	100,3	101,5	100,8	101,0
книжки та канцтовари	100,5	100,4	100,4	100,3	100,4	100,3	100,3	100,2	100,2	100,6	100,3
Освіта	101,1	100,4	100,2	100,0	100,1	100,4	100,1	100,1	112,0	100,2	100,0
Дошкільна, початкова освіта	108,8	100,0	101,0	100,2	100,5	103,4	100,8	100,1	98,1	100,2	100,3
Середня освіта	101,3	100,6	100,1	100,2	100,0	100,1	100,1	100,0	118,6	100,0	100,0
Вища освіта	100,0	100,2	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	114,3	100,1	100,0
Ресторани та готелі	101,6	101,2	100,9	100,9	100,8	101,5	101,6	101,1	101,4	101,9	101,4
Різні товари та послуги	100,7	100,8	99,6	98,1	99,9	100,7	100,3	100,4	100,8	100,2	102,8

Очікується, що 2018 року ціни на сирі продукти харчування зростуть на 5%, в основному через поступове зростання цін на продукти харчування на світових ринках. Проте висока врожайність, особливо зернові культури, буде фактором, який стримує інфляцію харчових продуктів у середньостроковій перспективі. [13, с. 62]

Отже, інфляція в Україні виникла в першу чергу через радикальні зміни уряду, і в майбутньому джерелом для її розвитку стала неправильна політика влади, розвиток тіньової економіки та війна, внаслідок чого в Україні інфляція має наступні закономірності: з інфляційними очікуваннями інфляція зростає, за відсутності інфляційних очікувань - інфляція поміркована, що спонукає населення більше заощаджувати кошти.

РОЗДІЛ III

Механізм реалізації ефективної антиінфляційної політики

України з урахуванням зарубіжного досвіду

Антиінфляційна політика - це набір певних державних заходів, які регулюють економіку, спрямовані на боротьбу з інфляцією. Реалізація даної політики змушує уряд розробити програму антиінфляційного характеру, що дає визначення мети, завдань та шляхів її реалізації, яка залежить від етапу процесу інфляції, її інтенсивності та інші фактори.

Згідно із зарубіжним досвідом, передумовами успішного здійснення таргетування інфляції є: задовільні державні фінанси; постійна стабільність макроекономіки; незалежність центрального банку у використанні власних інструментів та повноважень для забезпечення цінової стабільності; потужна банківська система; довіра громадськості до монетарної політики та центрального банку; інформаційна прозорість монетарної політики та інше. [4]

Україна не має великого досвіду в боротьбі з інфляцією, тому теоретичні та практичні розробки економіки країн заходу були використані при розробці антиінфляційної політики держави. Це дало змогу Україні, хоча і з чималою кількістю серйозних помилок, призупинити інфляцію в кінцевому підсумку та подужати найбільш негативні соціальні та економічні наслідки.

З часу становлення незалежності української держави та розвитком фіскальної та грошово-кредитної політики в ній, також стартує антиінфляційна політика. Ряд заходів боротьби з інфляцією та її наслідки можна розділити на декілька етапів. [11, с. 43]

Перший етап антиінфляційної політики тривав у межах 1990-1994 рр. Даний період характеризується формуванням антиінфляційної політики. Тоді уряд ще не мав прямого досвіду в управлінні інфляцією. Держава керувалася, головним чином, експансивною фіскальною політикою, практикою НБУ з фінансування дефіциту

бюджету, яка, по суті, була прямим кредитуванням уряду. Були спроби збільшити виробництво та заповнити ринок товарами, але через зростання цін та обмежені ресурси вони виявилися даремними.

Відсутність авторитету влади у розвитку монетарної політики призвело до великого економічного спаду, що зумовило прискорення падіння виробництва та підвищення рівня цін. Це спричинило дефіцит держбюджету, який покривався друкуванням національної грошової одиниці, що призвело до гіперінфляції.

Починаючи з кінця 1994 року Україна розпочала активну співпрацю з міжнародним валютним фондом. У жовтні даного року було схвалено Програму економічної реформи, у якій передбачалося, зокрема, скорочення видатків та дефіциту бюджету, лібералізація цін з метою скорочення бюджетних субсидій і в майбутньому встановлення сталого курсу національної грошової одиниці.

1995 - 1999 рр. - другий період формування та здійснення антиінфляційної політики, яка поступово набула певних особливостей. Хоча така політика була іноді сумнівною, її спрямованість на зниження інфляції на цьому етапі зрозуміла.

Макроекономічна ситуація в Україні на порозі грошової реформи в 1996 році була вигідною для її реалізації, зростання стабілізаційних процесів в економіці, особливо:

- рівень інфляції різко впав;
- обмінний курс карбованця до долара США зберігався у вузькому коридорі;
- сповільнилися темпи спаду ВВП;
- збільшилася діяльність домогосподарств як суб'єктів господарювання;
- збільшення доходів та заощаджень населення;
- покращення результатів зовнішньоекономічної діяльності.

Коли новий грошовий агрегат набув чинності, інфляційні очікування стабілізувалися, рівень інфляції знизився до 40% у 1996 році та до 10% у 1997 році. Нововведена національна грошова одиниця стала одним з головних атрибутів української держави як суверенної. [10]

Основним здобутком реформи стало збереження рівноваги на споживчому та валютному ринках. Передбачення наслідків реформи, розробленої владою та НБУ, були цілком виконані.

2000 - 2006 рр. - третій етап української антиінфляційної політики. Після десятиліття економічної стагнації, 2000 р. ознаменувався як перший рік реального економічного зростання після здобуття незалежності України. Зростання реального ВВП сприяло широкому зростанню української економіки. Факторами економічного зросту були зростання експорту, внутрішній попит, значне зростання конкурентоспроможності цінової економіки.

2007 рік є початком четвертого етапу антиінфляційної політики. Починаючи з другого півріччя даного року, НБУ веде більш жорстку грошово-кредитну політику через зростання цін ще з 2006 року. Зміни, що відбулися в грошово-кредитній політиці з метою зниження загального рівня інфляції та досягнення фінансової рівноваги, майже не вплинули на фіскальний сектор. Цей етап характеризується зростанням невизначеності в економіці, доволі великим підвищенням цін (у 2007 році рівень інфляції складала 16,6% у 2008 році - 22,3% у 2009 році - 12,3%), підвищення рівня безробіття, спад виробництва.

2010 року споживчий ринок відчував тенденцію до уповільнення річного рівня інфляції. Ця ситуація свідчить про те, що монетарна політика НБУ стала ефективнішою як частина державної антиінфляційної політики.

Державна антиінфляційна політика 2012 року була спрямована на досягнення мети поміркованості та контролю рівня інфляції. Боротьба зі зростанням грошової маси означає зменшення темпів зростання грошової маси, регулювання монопольної цінової політики.

На жаль, за 2013 рік не збережено тенденцію до уповільнення інфляції так, як це було у 2012 році, у якому індекс інфляції сягав небачених 99,8 %. Загальний індекс інфляції перетинав позначку і становив менше 100,0 % за останні 13 років лише один раз, у 2002 році. Це, як ніщо інше, може охарактеризувати ефективність проведення антиінфляційного регулювання.

У 2013 році порівняно з 2012 не було тенденції до сповільнення інфляції. 2012 року ІСЦ досяг 99,8% безпрецедентних показників. Загальний ІСЦ перевищив позначку та був менший ніж 100,0% за останні 13 років лише один раз у 2002 році. Це, як і ніщо інше, може характеризувати ефективність регулювання рівня інфляції.

У 2014 році на економічний стан країни та на її грошово-кредитний ринок має негативний вплив загострення ситуація на сході України, підсилена високим дефіцитом бюджету, величезними державними витратами, безконтрольною емісією, відставкою уряду в 2014 році, невизначеністю у подальших перспективах розвитку. Незважаючи на те, що споживчі ціни виросли більш, ніж вдвічі, офіційний індекс споживчих цін визначено на рівні: 0,2 % - у січні, 0,6% - у лютому, 2,2% - у березні, 3,3%- у квітні, 3,8 % - у травні, 1,0% - у червні, 0,4 % - у липні, 0,8 % - у серпні, 2,9 % - у вересні, 2,4 % - у жовтні, 1,9 % - у листопаді.

Загалом з початку 2015 року НБУ суттєво змінив операційні підходи до проведення монетарної політики. По-перше, було спрощено процедуру формування та зберігання банками обов'язкових резервів, зокрема через уніфікацію нормативів обов'язкового резервування. По-друге, було посилено роль облікової ставки НБУ як ключової ставки монетарної політики через тісну прив'язку до неї процентних ставок за активними та пасивними операціями з регулювання ліквідності банківської системи. По-третє, було скасовано практику проведення щоденних валютних аукціонів та оголошення індикативного курсу гривні, що дало змогу відновити сигнальну функцію офіційного обмінного курсу. Для стабілізації ситуації на ринку і приборкання високих девальваційних та

інфляційних очікувань НБУ активно застосовував свій монетарний та адміністративний інструментарій. [9]

У 2016 р. задекларував прийняття нового монетарного режиму: таргетування інфляції. В рамках нового режиму НБУ пообіцяв дозволити гривні вільно знаходити свій ринковий курс. Інфляційне таргетування має декілька стадій: встановлення планового показника інфляції на деякий період (як правило, рік); вибір монетарного інструментарію для контролю над рівнем інфляції; застосування монетарного інструментарію; порівняння рівня інфляції на кінець звітного періоду із запланованим; незалежність НБУ.

Економісти-експерти зауважують, що НБУ намагається утримувати валютний курс за рахунок адміністративних заходів, жорсткіших, ніж в умовах режиму фіксованого курсу, а процентна політика призвела до вимивання 40 грошей з реального сектору економіки і переведення профіциту ліквідності банківської системи у фінансову піраміду з депозитними сертифікатами НБУ. Вони заявляють, що монетарний режим, який зафіксовано у Меморандумі з МВФ, говорить про слабку позицію НБУ у переговорах з МВФ: зафіксовано такі умови, які штовхають Україну у стан, коли реальний сектор економіки задихається без грошових коштів і не може створити міцну основу для економічного зростання. [12, с. 15]

Висновки

1. Інфляцію як індикатор макроекономічної стабільності слід розглядати як зростання загального рівня цін в економіці. Адекватним відображенням такого зростання є індекс споживчих цін і дефлятор ВВП, який використовують як показник інфляційного зростання для визначення реальних макроекономічних показників. Використання дефлятора ВВП дозволить уникнути завищеної оцінки рівня інфляції.

2. Через складність та багатогранність інфляційних процесів, дослідникам з різних економічних шкіл не вдається досягти спільної точки зору на причини виникнення інфляції. Економісти давно намагаються з'ясувати причини інфляції, щоб запропонувати ефективні методи боротьби з нею та її негативними соціально-економічними наслідками.

3. Механізм дії інфляційних факторів залежить від співвідношення багатьох економічних процесів – внутрішніх і зовнішніх. У стані інфляційної нестабільності орієнтація лише на регулювання з боку співвідношення “попит-пропозиція” може призвести до затяжних криз з повільним періодом стабілізації і оздоровлення економіки. Незважаючи на дію ринкових законів, держава не відмовляється від впливу на ціни, суттєво посилюючи його в кризові для національної економіки періоди. [6]

4. Інфляція негативно впливає на суспільство в цілому, погіршує економічне становище, знижує реальні доходи і рівень життя, знецінює заощадження громадян. Тобто інфляційні процеси призводять до такого загострення економічних та соціальних суперечностей, що держава починає вживати заходів для подолання інфляції та стабілізації грошового обігу.

5. Антиінфляційна політика – це комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, спрямованих на боротьбу з інфляцією. Втілення в життя такої політики вимагає від уряду розроблення антиінфляційної програми, яка визначає мету, завдання і шляхи її реалізації, що залежить від стадії інфляційного

процесу, його інтенсивності та інших факторів. Так, завдання боротьби з інфляцією або обмеження масштабів інфляційних наслідків різні і потребують прийняття неоднакових методів регулювання.

Список використаних джерел

1. Ажевітін С. Парадокси монетарної політики НБУ. Жовтень 2016 р. [Електронний ресурс]. / С. Ажевітін. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
2. Борейко В. Можливість поєднання в сучасних економіках ідей кейнсіанства та монетаризму / В. Борейко // Вісник економічної науки України. – 2013. - № 2. – С. 17–20.
3. Булавіна О.А. Прогнозування та регулювання інфляції в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук /О.А. Булавіна. – К.: КНЕУ, 2010. – 20 с.
4. Гриценко А. А. Інститут таргетування інфляції: зарубіжний досвід і перспективи запровадження в Україні / А. А. Гриценко, Т. О. Кричевська, О. І. Петрик. – К., 2011. – 272 с.
5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Інфляційний звіт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43401297>
7. Історія економіки та економічної думки : підр. / В.В.Козюк, Л.А. Родіонова, О.В. Длугопольский та ін.; за ред. В.В. Козюка, Л.А. Родіонової. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 791 с. 8. Макроекономічний огляд НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
8. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
9. Коментарі НБУ щодо інфляції та ВВП України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43401297>. ...
10. Кравченко С. Проблеми інфляції в ринковій економіці й антиінфляційна політика держави / С. Кравченко // Економіка. Фінанси. Право. – 2011. – № 8. – С. 8–11.

11. Марцин В. С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки / В. С. Марцин // Економіка розвитку. – 2013. – № 1(65). – С. 42–48.
12. Петрик О. Визначення оптимального рівня інфляції для України / О. Петрик, С. Ніколайчук // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 6. – С. 10–22.
13. Петрик О. Прогнозування інфляції / О.Петрик, Ю. Половньов // Вісник – 2012. - 51 с.
14. Сменковський А. Інфляція та економічне зростання: статистичний вимір / А. Сменковський // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5–6. – С. 45–54.
17. Сухань В. О. Антиінфляційна політика в системі макроекономічного регулювання в умовах ринкової трансформації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.01 - економічна теорія та історія економічної думки .-Х.:ХНУ, 2011 . – 16 с.
15. Тівєриадська Л.В Інфляційні процеси та соціально-економічні наслідки в Україні [Електронний ресурс] / Л.В. Тівєриадська, А.М Якименко // Економічний простір. – 2015. – №93. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=27237896
16. Методологічні положення щодо організації статистичного спостереження за змінами цін. 2016 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2016/158/158_2016.htm